

Soli Deo Gloria

Prologi

Kokkola, tammikuu 1788

Leskirouva Malmén katsoi ulos huurteisesta ikkunasta. Hän kietoi kallisarvoista batistisaalia tiiviimmin ympärilleen ja huokaisi. Hauraan ja epätasaisen ikkunalasin takana höyhenenkeveät lumihiuataleet leijailivat kohti maata. Ne tanssivat tuulessa, pölysivät sinne tänne ja laskeutuivat lopulta kaupunkia verhoavan valkean peitteen päälle.

Ikkunan takana pyryn keskellä häämötti muutama punainen ja keltainen puutalo ja kappale lumen peittämää mukulakiveystä. Näkymän kruunasivat ikkunat, joiden takana uteliaat silmät tarkkailivat autiota ja hylättyä katua. Paikalliset juoruilijat metsästäivät lakkaamatta jotain pientä tapausta, joka antaisi aihetta kuiskuteluun salongeissa.

Katu pysyi hiljaisena. Leskirouva Malménin väsynyt katse liukui hauraaseen ikkunalasiin ja pysähtyi. Jääkukat peittivät suurinta osaa lasista. Kylmä pohjoinen ilmavirtaus oli jo useiden viikkojen ajan pitänyt Pohjanmaata hyytävässä otteessa. Leskirouva pelkäsi, että jos se jatkuisi, vanha ikkunalasi antaisi lopulta periksi ja hajoaisi. Mitä hän sitten tekisi?

Rahaa ei ollut jäljellä kalliiden korjausten tekemiseen, ja sitä paitsi lasin kuljettaminen lähimmältä lasiruukilta kestäisi viikkoja. Leskirouva puristi huulensa yhteen ja kohensi saalia uudemman kerran. Ohutta kangasta koristi kallisarvoinen hopearintaneula. Saali oli oikeastaan aivan riittämätön lämmike hienolle naiselle näin kylmänä päivänä.

Ellen Josefina Malmén oli tietämättään täydellinen tutkielma apeudesta ja epätoivosta istuessaan vuokrahuoneen jääty-

neen ikkunan vierellä. Edesmenneen aviomiehen talossa tämä pieni huone oli ainoa tila, jota leskirouva edelleen hallitsi. Peter Malmén oli ollut varakas mutta häikäilemätön kauppias, jolla oli epäilyttävä käsitys moraalista.

Hän oli jättänyt jälkeensä loputtoman määrän sekasotkuisia liiketoimia, jotka olivat sekä selittämättömiä että selvittämättömiä. Ne olivat syösseet hänen vaimonsa ikävästä tilanteesta toiseen: oltuaan ensin kovasydämisen miehen puoliso oli rouva Malmén nyt puutteenalainen leski.

Onneksi hänen hankala tilanteensa oli kuitenkin koskettanut paikallisen kihlakunnantuomarin asiallista mutta hellää sydäntä. Mies oli huolehtinut siitä, että raivostuneet velkojat olivat saaneet rahansa takaisin. Rahaa ei valitettavasti ollut riittänyt näiden ystävällisten ponnistelujen palkitsemiseen. Talo oli huutokaupattu yhdessä kauppias Malménin irtaimen omaisuuden kanssa. Hyväsydäminen lakimies oli onnistunut järjestämään leskelle pienen kalustetun huoneen, joka sijaitsi hänen entisen kotinsa kaukaisimmassa nurkassa.

Leskirouva Malménin elämä oli alkanut huomattavasti suotuisammassa olosuhteissa. Hänen syntymänsä vajaat neljäkymmentä vuotta sitten oli ollut ilon täyttämä tapahtuma arvostetussa Lindswärdin aatelissuvussa. Alamäki oli alkanut, kun hän nuorekkaassa rakastumisen ja ajattelemattomuuden tilassa oli vastannut myöntävästi tyylikkään, mutta kovin vastuuttoman Peter Malménin kosintaan. Isä ei ollut hyväksynyt liittoa, ja nuori-
pari oli karannut vihille eräänä kuuttomana yönä.

Ei ollut kestänyt kauan, kun tuore rouva Malmén oli havainnut tehneensä kohtalokkaan erehdyksen. Avioliitto oli ollut onneton, jäänyt lapsettomaksi ja päättynyt köyhyyteen. Lukemattomina öinä laiminlyöty rouva Malmén oli istunut makuukamarinsa kirjoituslipaston ääressä. Hän oli silmäillyt sulkakynää ja toivonut, että uskaltaisi kirjoittaa isälleen. Hänen varakas perheensä ei avioliiton solmimisen jälkeen ollut kertaakaan ottanut yhteyttä hairahtaneeseen tyttäreeseen. Hän arveli, ettei isä voinut antaa an-

teeksi sitä, että hänen tahtoaan oli vastustettu.

Kyynel vierähti leskirouva Malménin kalpealle poskelle. Vuokra vei leijonanosan siitä vaatimattomasta elinkorosta, joka kihlakunnantuomarin oli onnistunut järjestää. Loput rahat kuuluivat välttämättömyyksiin kuten yksinkertaisen ruoan, kynttilöiden ja polttopuiden ostamiseen. Yksinäiset kuusi kuukautta vuokrahuoneessa olivat opettaneet leskirouvalle huomattavan paljon säästäväisyydestä.

Leskirouva Malmén tiesi, että hän saattoi vain haaveilla uusien silkkipukujen, satiinihameiden ja kuvioitujen puuvillaisien pukukankaiden hankkimisesta. Pienen huoneen kalusteet, muodinmukainen vaatevarasto ja muutamat korut olivat ainoat esineet, jotka hän oli voinut pitää. Oli onni, että jotkin hänen vanhoista harmaista, violeteista ja laventelinvärisistä puvuistaan sopivat käytettäväksi varsinaista suruaikaa seuraavan puolisurun aikana.

Hän silitti kädellään hajamielisesti surupuvun mustaa kreppikangasta. Asun ankaraa yksinkertaisuutta lievensi kaula-aukkoa koristava röyhelöreunus sekä hameen helmaa kiertävä yksinkertainen rimssu. Soma, mustalla nauhalla koristettu pitsimyssy suojasi muodikkaan pöyheää kampausta, johon kauniin kastanjanuskeat hiukset oli järjestetty. Leskirouva Malmén oli hiljattain luopunut hiusten puuteroinnista, se oli tarpeetonta ja vaihalloista varsinkin nyt, kun hänet joka tapauksessa oli suljettu hienon seuraelämän ulkopuolelle.

Leskirouva hypähti säikähdyksestä, kun ovelta yhtäkkiä kuului koputus. Kuka tuli käymään tähän aikaan päivästä? Tärisevin käsin hän avasi oven. Lumipölyssä hänen edessään seisoi mies, jolla oli tuuheat pulisongit ja valpas katse. Kylmä oli saanut hänen poskensa punoittamaan, lumitähdet koristivat vaatteita.

”Hyvää iltapäivää, leskirouva Malmén.” Vierailija riisui hattunsa ja kumarsi kohteliaasti samalla kun tuuli ajoi lunta kynnyksen yli.

”Herra von Crantz”, henkäisi leskirouva kauhistuneesti ja

niiasi sulavasti. ”Kuinka voitte? Olkaa hyvä ja käykää sisään.” Hän takertui siihen hyvään käytökseen, jonka äiti kauan sitten oli iskostanut tyttärensä ja piti ovea auki. Hieno nainen oli aina tyyni ja hallittu. Jopa kihlakunnantuomarin edessä.

”Kiitos, voin oikein hyvin. Hirveä sää, lunta tulee niin että kauduilla tuskin pystyy kulkemaan”, puuskutti mies ja tömisteli lunta jaloistaan ovimatolle. ”Pahoittelen, että minun täytyy häiritä teitä näin myöhään päivällä, mutta asia ei voinut odottaa.”

Severin von Crantz oli tyylikäs mies, jonkin verran leskirouvaa vanhempi. Elegantin kävelypuvun viininpunainen takki ja kapeat vaaleankeltaiset housut pilkottivat paksun talviviitan alta. Mies oli vaihtanut muodikkaat polvisukat ja kiiltävät solki-kengät tukeviin saappaisiin.

”Olette luonnollisesti tervetullut”, vastasi leskirouva Malmén niin vieraanvaraisesti kuin pystyi. ”Antakaa minun ottaa viittanne ja istukaa takan eteen lämmittelemään.” Hän viittasi kuluneisiin nojatuoleihin, jotka seisoivat avoimen tulisijan vieressä. Useita mahdollisia syitä vierailuun kiisi leskirouvan ajatusten läpi. Mikään niistä ei ollut rohkaiseva.

”Älkää suotta nähkö vaivaa takiani”, sanoi herra von Crantz ystävällisesti ja ripusti itse viittansa seinällä olevaan koukkuun. ”Rakas leskirouva Malmén, näytätte hiukan kalpealta. Sallikaa minun auttaa teidät istumaan.”

Hänen myötätuntoinen ilmeensä lisäsi leskirouvan hermostuneisuutta. Hameet kahisten hän vaipui yhteen tulisijan vierelle asetetuista tuoleista. Millaisia uutisia lainoppinut tällä kertaa toi? Kuluneen puolen vuoden aikana olivat hänen välittämänsä tiedonannot vaihdelleet huonojen ja erittäin huonojen välillä.

”Teetä, parahin herra?” ehdotti leskirouva Malmén heikolla äänellä ja tietoisena siitä, että joutuisi itse valmistamaan juoman. Hänen taloustilanteensa ei sallinut palvelusväen pitämistä.

Herra von Crantz hymyili ja istuutui vastapäiseen tuoliin. ”Kuten sanoin, en tahdo aiheuttaa vaivaa.”

”Siitä ei ole mitään vaivaa”, vakuutti leskirouva Malmén ja lä-

hes hyppäsi pystyyn. Yhtäkkiä hänen oli suorastaan mahdotonta istua paikoillaan. Hän ripusti kattilan tulen ylle ja kaivoi viimeiset mantelipikkuleivät ruokakomerosta. Ajatukset kiisivät hurjaa vauhtia. Siinä vaiheessa, kun leskirouva oli saanut katettua pöydälle höyryävän teekannun ja kaksi kultareunaista kuppia, oli hän jo onnistunut vakuuttamaan itsensä siitä, että jotain kauheaa oli tapahtumassa.

Herra von Crantz oli varmasti löytänyt puutteen asiakirjasta, joka takasi hänen pienet tulonsa. Hänet heitettäisiin ulos kadulle siitä vähästä, mitä hänen kodistaan oli jäljellä. Sielunsa silmin leskirouva Malmén näki, kuinka päättäisi päivänsä jossain surkeassa ja huonosti hoidetussa köyhäintalossa. Siellä hän hitaasti riutuisi pois ilman ystäviä, elatusta ja toivoa.

Hänen vieraansa rykäisi. ”Kuten tiedätte, pahoittelen syvästi niitä olosuhteita, jotka viime aikoina ovat saattaneet meidät yhteen. Miehenne poisnukkumista seurannut aika on ollut koetteleva.”

Se oli vähättelyä.

Kauppias Malménin kuolemaa seurannut aika oli ollut kauhistuttava. Hänen aviopuolisonsa asema oli alennut kunniallisesta porvarisrouvasta petturin leskeksi.

”Olen loputtoman kiitollinen kaikesta ystävällisyydestä, jota olette osoittanut minua kohtaan. Minun olisi ollut mahdotonta selvittää tilanteesta ilman lainopillista apua”, mumisi leskirouva Malmén ja sekoitti hermostuneesti sokeria teehensä. Hän pohti, saivatko köyhäintalon asukkaat makeuttaa teensä sokerilla. Luultavasi eivät. Oletettavasti he eivät edes saaneet nauttia tästä ihanalta tuoksuvasta lämpimästä juomasta.

”On ollut ilo olla avuksi.” Herra von Crantz rykäisi uudelleen ennen kuin ojensi kätensä kohti pikkuleipälautasta. ”Luotan pitkämielisyytenne, kun nyt vielä kerran joudun vaivaamaan teitä lainopillisilla yksityiskohdilla. Kyseessä ovat eräät tiedot, jotka saapuivat tänään.”

Lainopillisia yksityiskohtia! Leskirouva tunsi maailman ym-

pärillään keinahtavan. Hänen pahimmat pelkonsa olivat toteutumassa! Hän kuvitteli melkein kuulevansa, kuinka köyhäntalon portit paukahtivat kiinni hänen takanaan.

”Kuten varmasti tiedätte, menehtyi isänne, korkeajalosuukuinen kreivi Lindswärd joitakin kuukausia sitten.” Herra von Crantzin ääni oli myötätuntoinen.

Leskirouva Malmén räpäytti silmiään yllättyneesti. Köyhäntalon kuva hänen ajatuksissaan haalistui hiukan. Hän tarkastelee vierastaan hämmentyneesti. ”Kuulin huhun isän poismenosta. En ollut puhunut hänen kanssaan sen jälkeen, kun kiireellä lähdin kotoa mennäkseni naimisiin”, hän kuiskasi ja kalasti esiin soiman pienen pitsinenäliinan puvunhihasta. Hän puristi sitä niin että rystyset valkenivat.

Herra von Crantz kumarsi päätään. ”Se mitä kenties ette tiedä, parahin leskirouva Malmén, on että isänne jätti teille henkilökohtaisen kirjeen ja myös mainitsi teidät testamentissaan, joka on”, hän yskäisi hienotunteisesti, ”mitä yllättävintä laatua.”

”Mainitseeko isä minut testamentissaan? Mutta miksi?” Sanat olivat täynnä epäuskoa. Leskirouva tunsikin itsensä neuvottomaksi. Pitsimyssyn reuna tärisi kiihtyneesti. Hän kumartui täyttämään teekupit uudelleen ja tarjosi herra von Crantzille lisää pikkuleipiä. Mies mutusteli niitä antaumuksella. Tuli humisi ja rätsisi tulisijassa.

”On parasta, että saatte kuulla, kuinka isänne itse muotoili asian”, sanoi herra von Crantz ja otti esille joitakin papereita salkusta, jota aina kantoi mukanaan. Hopeasankaiset lukulasit ilmestyivät hänen tyylikkääle kotkanenälleen. Rapisteltuaan hetken papereita hän alkoi lukea ääneen.

”Minä, kreivi Jaques Lindswärd, jätän ainoalle tyttärelleni Ellen Josefina Lindswärdille, aviossa Malménille, seuraavan summan rahaa...” Herra von Crantz mainitsi luvun, joka sai leskirouva Malménin lähes pyörtymään. Hän haukkoi henkeä ja otti tukevan otteen nojatuolin käsinojista.

”Niin... niin paljon rahaa”, hän änkytti.

”Pitää paikkansa”, vahvisti herra von Crantz hymyillen. ”Mutta ei siinä kaikki.”

”Ei kaikki? Mitä oikein tarkoittatte?”

Kihlakunnantuomari vastasi jatkamalla ääneen lukemista. ”... käteisvarojen lisäksi toivon, että hän kasvattaa holhokkini Desideria Johanna Sparwin, syntynyt 31. joulukuuta 1781.”

Pieneen vuokrahuoneeseen laskeutui tyrmistynyt hiljaisuus.

”Leskirouva Malmén, voitteko hyvin?” tiedusteli rouvan vieras hetken kuluttua.

”Tyttölapsi”, oli ainoa mitä leskirouva sai sanottua. ”Miksi isä halusi, että huolehdin lapsesta? Hänellä täytyy olla holhooja jos sain. Kaikilla naimattomilla ja naimisissa olevilla tytöillä ja naisilla on iästä riippumatta holhooja, joka huolehtii heidän hyvinvoinnistaan. Lesket ovat ainoa poikkeus säännöstä.”

”Veljenne, joka nykyisin asuu Tukholmassa, ottaa muodollisen vastuun työstä. Isänne ei halunnut, että lapsi nuorella iällä joutuisi kokemaan ympäristönvaihdoksen ja toivoi sen takia, että te huolehtisitte hänen kasvatuksestaan käytännössä. Hän tahtoi, että matkustaisitte lapsuudenkotiinne täyttämään tehtävän.”

”Matkustaisin Ruusuholvin kartanoon?” Leskirouva Malmén ajatteli vanhaa ja melko karua kartanorakennusta, joka oli Lindswärdin suvun hallussa. Se sijaitsi Pohjanmaan rannikolla yli kaksikymmentä peninkulmaa etelään hänen nykyisestä kodistaan. Mikä kolkko paikka se olikaan yksinäiselle pienelle tytölle. Hän tunsu värin palaavan poskilleen. Hänen täytyi lähteä matkaan heti!

Yhtäkkiä leskirouva huomasi, että herra von Crantz ojensi jotakin häntä kohti. Vanha kellastunut paperi asetettiin hänen käteensä. Se oli taiteltu ja sinetöity kuin kirje. Päällä luki leskirouvan nimi isän säntillisellä ja täsmällisellä käsialalla. Epävakain käsin hän tarttui paperiveitseen ja mursi sinetin, johon oli painettu tuttu aatelsivaakuna. Hän taitteli tiuhaan kirjoitetun paperiarkin auki.

Leskirouva Malmén luki, kunnes kyynel sumensivat hänen näkökenttäänsä ja antoi sitten paperin vaipua syliinsä. ”Isä an-

toi minulle sittenkin anteeksi”, hän kuiskasi värisevällä äänellä ja kuivasi silmiään. ”Hän ei koskaan kantanut kaunaa siitä, että vastustin hänen tahtoaan ja karkasin kauppias Malménin kanssa. Hän on jopa koettanut ottaa minuun yhteyttä, mutta ei ole koskaan saanut vastausta. Olen varma, että mieheni takavarikoi ja tuhosi kirjeet.”

”Se vaikuttaa luultavalta”, myönsi herra von Crantz.

”Voi, mitä uutisia! En ole enää köyhä ja joku tarvitsee minua. Isäni perintö antaa minulle syyn jälleen odottaa huomispäivää.” Leskirouva Malmén istui pitkään tietämättömänä ympäristöstään, vanhoihin muistoihin vajonneena. Kun hän viimein ilosta loistaen nosti katseensa, teki hän sen vain havaitakseen, että kihlakunnantuomari von Crantz oli hienotunteisesti poistunut paikalta. Teekannua vasten nojasi taitettu paperiarkki.

”Lähetän noutamaan teitä varhain huomenaamulla”, luki paperissa. ”Toimin saattajana matkallanne Ruusuholvin kartanoon. Pukeutukaa lämpimästi, matka on pitkä. Kunnioittavasti teidän, Severin von Crantz.”

Kihlakunnantuomarin tarmokas toimintakyky sai leskirouva Malménin punastumaan. Kuinka uskaliaasta! Hehkuvin poskin hän veti suuren matka-arkun esille. Hänellä olisi täysi työ ehtiä pakata ennen aamunkoittoa.